

Dr hab. Danuta Stępień

RECENZJA

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Dominiki Tarasińskiej-Petruk, prowadzonej na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie konserwacja i restauracja dzieł sztuki pt. *Związki arsenu w malarstwie ikonowym. Analiza zjawiska w oparciu o grupę ikon z Muzeum Narodowego w Krakowie*

Promotor: prof. dr hab. Zofia Kaszowska

Formalną podstawę opracowania recenzji stanowi pismo Przewodniczącego Rady ds. Stopni prof. dra hab. Krzysztofa Tomalskiego z dnia 10 maja 2023.

Podstawę sporządzenia recenzji stanowiły dostarczone materiały:

- *Rozprawa doktorska* składająca się z dwóch tomów: pierwszy zawiera część teoretyczną, drugi, noszący podtytuł *Ilustracje i fotografie*, stanowi aneks ilustrujący część teoretyczną, badawczą i artystyczną.
- *Curriculum Vitae*
- *Opinia Promotora*

Po zapoznaniu się z ww. materiałami, przedstawiam poniżej recenzję rozprawy doktorskiej mgr Dominiki Tarasińskiej-Petruk, w połączeniu z oceną działalności naukowo-badawczej, konserwatorskiej i artystycznej.

Dane osobowe Doktorantki

Pani Dominika Tarasińska-Petruk jest absolwentką kierunku Konserwacja i Restauracja Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Pracę magisterską obroniła w 1998 roku. W tym samym mieście, przed rozpoczęciem studiów, ukończyła Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych. Broniąc pracy dyplomowej pt. *Kopia Chrystusa ukrzyżowanego Wita Stwosza (?)* z Muzeum Narodowego w Krakowie, uzyskała tytuł: technik konserwator rzeźby. Nieprzerwanie od 2013 roku jest pracownikiem Muzeum Narodowego w Krakowie, zatrudniona na stanowisku konserwatora w Pracowni Konserwacji Malarstwa i Rzeźby, przy Muzeum Książąt Czartoryskich. Pełniła rolę pełnomocnika dyrektora ds. konserwacji w ramach projektu pt. *Przeszłość przyszłości – remont i wyposażenie Muzeum Książąt Czartoryskich Muzeum Narodowe w Krakowie w celu udostępnienia unikatowej kolekcji*. W

latach 2015-2017 kierowała Pracownią Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej działającej przy Muzeum Narodowym w Krakowie, Oddziale Pałac Biskupa Erazma Ciołka, zajmując się między innymi przechowywaną tam Kolekcją Ikon.

W swoim dorobku posiada publikacje dotyczące obiektów ze Zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Jest autorką czterech publikacji obejmujących zagadnienia badań technologicznych ikon XIV-XVI w. ze Zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie; czyszczenia chorągwi wykonanej na jedwabnym adamaszku; konserwacji mozaiki i współautorką kolejnych jedenastu publikacji. W ubiegłym roku ukazał się artykuł Pani Dominiki pt. *Influence of Arsenic Compounds on the Colour Palette of 15th- and 16th- Century Icons from the National Museum in Cracow*, w znaczącym dla środowiska naukowego czasopiśmie *Acta Universitatis Nicolai Copernici*, wydawanym przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Doktorantka miała wystąpienia oraz przedstawiała tematyczne postery na krajowych i międzynarodowych konferencjach, upubliczniając wyniki badań uzyskanych w czasie realizacji licznych zespołowych projektów naukowych (czterech zewnętrznych i pięciu wewnętrznych Muzeum Narodowego w Krakowie).

Posiada też duże osiągnięcia w zakresie konserwatorsko-restauratorskim i rekonstrukcyjnym dzieł sztuki. Przeprowadziła samodzielnie prace konserwatorskie malarstwa sztalugowego wykonanego na różnych podobrazjach i w odmiennych technikach, polichromowanych ołtarzy i rzeźb, mozaiki, dwustronnie malowanej chorągwi jedwabnej oraz malowideł ściennych. Jedną z ważnych konserwacji dotyczyła malowideł ściennych autorstwa Jana Matejki, znajdujących się w kościele pw. *Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny* w Krakowie.

Kończąc Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych zdobyła dodatkowe kwalifikacje w stosunku do konserwatorów malarstwa, takie jak np. rzeźbienie w drewnie, co zaowocowało wykonaniem przez Doktorantkę rekonstrukcji utraconych rzeźb z ambony Bazyliki Mariackiej. Niezmiernie cennym jest fakt stałego rozwoju Doktorantki, przez doskonalenie i poszerzenie kompetencji zawodowych. Roczne praktyki pozłotnicze, jakie odbyła w latach 2003-2004 pozwoliły Pani Dominice na wykonywanie prac pozłotniczych z pogłębionym zasobem wiedzy i umiejętności. Zapoznała się też z techniką miedziorytu, uczęszczając przez jeden semestr do Pracowni Grafiki Artystycznej. W roku 1995 uzyskała stypendium Trans-European Mobility Programme for University Studies - TEMPUS do Gottolengo we Włoszech.

Pani Dominika w bieżącym roku zrealizowała zadanie badawcze, którego była kierownikiem pt. *Zaginione części polipytyku*, w ramach większego projektu naukowego pt. *Badania strat wojennych*, dofinansowanego z funduszy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nawiązywała współpracę z innymi muzeami oraz z ośrodkami badawczymi, jak np. Zakładem Chemii i Fizyki Konserwatorskiej Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Relewantny jest fakt, że Pani Dominika Tarasińska-Petruk działa również społecznie na polu organizacyjnym wystaw oraz pilotowania podczas

transportowania dzieł sztuki. Podejmowała się też skutecznie prowadzenia negocjacji w sprawie sponsoringu przedsięwzięć artystycznych. Pani Dominika zdobywa również doświadczenia dydaktyka, sprawując opiekę nad studentami - przyszłymi konserwatorami dzieł sztuki, odbywającymi praktyki zawodowe w Muzeum Narodowym w Krakowie oraz nad stypendystami. Praca zawodowa Doktorantki jest zauważana. Ważnym w ocenie dorobku naukowego, jest udział Doktorantki w projekcie badawczo-konserwatorskim, kierowanym przez Profesora Mirosława Kruka pt. *Narodowy Program Rozwoju Humanistyki*, zadanie badawcze: *Katalog ikon XIV-XV wieku w Zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie. Opracowanie i publikacja*, realizowanym w latach 2015-2017. Współpraca ta zaowocowała między innymi powstaniem niniejszej dysertacji.

Recenzja

1. Ogólna charakterystyka zawartości rozprawy.

Dysertacja obejmuje badania ikon ze Zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Praca jest istotna poznawczo ze względu na zgromadzone informacje dotyczące tematu zastosowania związków arsenu w malarstwie ikonowym. Doktorantka poddała analizie wyniki mapowania arsenu w strukturze ikon, scharakteryzowała arsenowe związki chemiczne oraz poddała rozważaniom badawczym ich wpływ na trwałość malatury i odmienny odbiór artystyczno-estetyczny, zmieniający się z upływem czasu. Opisała zmiany wewnątrzstrukturalne oraz zewnętrzne, wynikające z wzajemnych zależności połączeń pigmentów arsenowych z innymi pigmentami i spoiwami. Przez zestawienie wyników badań instrumentalnych i organoleptycznych oraz ich trafną interpretację, Doktorantka poszerzyła kompetencje zawodowe.

2. Zakres tematyczny, cel i zakres pracy

Niniejsza rozprawa doktorska traktuje o dziewięciu XV- i XVI-wiecznych ikonach, zawierających w swoich warstwach technologicznych związki arsenu. Za nadrzędny cel Doktorantka postawiła sobie prawidłowości występowania związków arsenu w określonych technikach i technologiach malarskich, w zależności od okresu i miejsca powstania ikony.

Treść pracy odpowiada tematowi określonymu w tytule. Pierwszy tom rozprawy zawiera 278 stron, natomiast aneks 69 stron ilustracji i fotografii. Spis bibliograficzny obejmuje: *Publikacje* 113 pozycji i *Czasopisma* 173 pozycje.

Zagadnienia poruszane w recenzowanej rozprawie Doktorantka opisała w ośmiu rozdziałach. Poprzedziła je krótkim wstępem, zawierającym opis przedmiotu i celu badań.

W rozdziale pierwszym przedstawiła zagadnienie dotyczące zastosowania aury pigmentu i realgaru.

W drugim rozdziale wskazała na wykorzystany w rozprawie doktorskiej obszerny wachlarz źródeł: literaturę polską i obcojęzyczną, dawne *podlinniki* i współczesne traktaty oraz strony internetowe.

W trzecim rozdziale odwołała się do zasad kanonu ikonograficznego i teologii ikony. Następnie scharakteryzowała etapy pisania ikon, kanony przedstawień, zestawienia barwne z rozróżnieniem na zalecenia różnych szkół ikonopisania.

W rozdziale czwartym wskazała przykłady wykorzystania pigmentów arsenowych w partiach barwnych przedstawień na ikonach oraz monochromatycznych tłach i nimbach. Na zakończenie starała się przypisać badane ikony do określonego kręgu, wskazując na podobieństwo do ikon ormiańskich i południowosłowiańskich sposobów malowania „z małymi reminiscencjami technik greckich”. Dokonała tego w oparciu o treści traktatów, analizę użytych materiałów i technologii wykonania, w tym wykorzystania aury pigmentu. Wyjaśniła dlaczego prawidłowa interpretacja wyników badań składu chemicznego i rozmieszczenia pigmentów arsenowych w malaturze ikon, pomaga w określeniu proveniencji dzieła. Odwołała się do ikon północno-ruskich (pskowskich i nowogrodzkich). Autorka porównawczo wymieniła również inne obiekty zabytkowe znajdujące się w różnych częściach świata, w których stosowano, znane już od starożytności, naturalne pigmenty arsenowe.

W rozdziale piątym zawarła charakterystykę różnych form najpopularniejszych związków arsenowych, jakimi są siarczki arsenu. Pigmenty te od dawna były wykrywane w zabytkach, co frapowało również naukowców z prężnie rozwijających się kierunków: chemii i mineralogii. Nastąpił wzrost świadomości występujących różnic między związkami arsenu identyfikowanymi w dziełach sztuki. Jest to nauka nowa. Przykładowo minerał „*pararealgar*” odkryto w 1980, „*alakranit*” w 1985, natomiast „*bonazziit*” w 2013. Ten ostatni zatwierdzony został dopiero dziewięć lat później, przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Mineralogiczne. Autorka opisała również syntetyczne pigmenty arsenowe, określane szklami aury pigmentowymi lub szklistymi siarczkami arsenu. Ważnym zadaniem tego pigmentu była imitacja złocień. Ponadto w wyniku połączeń z innymi pigmentami, uzyskiwano nowe, ciekawe kolory. Doktorantka postawiła pytanie, czy określony pigment został użyty w ikonie intencjonalnie, czy może powstał w wyniku procesu degradacji pigmentu wyjściowego.

W szóstym rozdziale wskazała na mechanizmy i produkty degradacji, wzmacniając tezę, że obecny wygląd nimbów i teli na ikonach z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie wynika z procesu degradacji aury pigmentu. Niestabilne pigmenty arsenowe, w wyniku tego procesu, zmieniają swoje właściwości, odbarwiają się i nabierają transparentności, co jest powodem ich słabej rozpoznawalności wizualnej. Zabezpieczenie malatury werniksem, spowalnia ich degradację.

W siódmym rozdziale Autorka, kontynuując temat, odniosła się do technologii opracowywanych ikon. By móc lepiej zrozumieć mechanizmy degradacji pigmentów arsenowych, zachodzące w warstwach technologicznych malarstwa ikonowego, Pani

Dominika przygotowała zestaw próbników warstw malarskich na podobrazii drewnianym. Preparowała farby własnoręcznie ucierając minerał, celem pozyskania pigmentu o stopniu rozdrobnienia dedykowanym badaniom empirycznym, a następnie łącząc z odpowiednim spoiwem. Własnoręczne przygotowanie wymusiła intencja zbliżenia się do technologii oryginałów oraz fakt, iż w handlu komercyjnym możemy nabyć jedynie pigmenty o standardowych wielkościach ziaren. Doktorantka poddała przygotowane przez siebie próbki procesom starzenia przez okres półtora roku, sukcesywnie obserwując i rejestrując zachodzące zmiany. Po tym czasie badała powierzchnie próbników za pomocą fluorescencji rentgenowskiej (MA-XRF), przy zachowaniu takich samych parametrów pomiarowych, jakie zastosowano przy badaniach ikon ze zbiorów krakowskich, w ramach projektu Profesora Mirosława Kruka w 2016 roku. Badania pozwoliły na wskazanie rozmieszczenia arsenu w warstwach technologicznych ikon, zgodnie z użyciem aury pigmentu przez ikonopisarza. Na zestawionych fotografiach możemy zobaczyć rozmieszczenie jeszcze innych pierwiastków w stratygrafii ikon. Uzyskane mapy rozkładu pierwiastkowego na ikonach i na próbnikach, Doktorantka przeanalizowała i opisała, czego wynikiem było potwierdzenie tezy badawczej.

W rozdziale ósmym przedstawiła miejsca złóż i ukazała szlaki handlowe transportu minerałów arsenowych, wskazując na rejony większego ich zapotrzebowania przez dawnych twórców. Uzupełniając zagadnienie wskazała na źródła pozyskiwania i dystrybucji aury pigmentu i realgaru w basenie Morza Śródziemnego i Europy w XV i XVI wieku. W handlu pigmentami, w tym także aury pigmentem i realgarem, dominującą rolę odgrywali początkowo Włosi (Wenecjanie i Genuńczycy), a później hanzeatyccy kupcy z Holandii i Niemiec. W zamieszczonych w dysertacji przykładach Doktorantka przedstawiła całą złożoność tej niezwykle ciekawej grupy minerałów. Przedstawiła różnorodność związków arsenu pod względem wzoru chemicznego i budowy wewnętrznej. Występują w wielu odcieniach i strukturach krystalicznych, najczęściej w postaci siarczków takich jak: aury pigment i realgar. Posiadają one wiele odmian i faz w obrębie jednego minerału. Pod względem chemicznym są związkami bardzo niestabilnymi, wchodzącymi w reakcje z otaczającymi je substancjami. Wartością przeprowadzonych badań, ustaleń dotyczących pochodzenia minerałów arsenowych (każde złożo posiada swój niepowtarzalny skład chemiczny) wykorzystywanych w ikonach, jest możliwość wyodrębnienia cech charakterystycznych dla poszczególnych szkół malarskich, a zatem mogą być przyczynkiem do ustalania proveniencji zabytku, a nawet autorstwa. Wyciągając wnioski wskazała na pskowską proveniencję dziewięciu XV- i XVI-wiecznych ikon ze Zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie.

Doktorantka przytoczyła za badaczem Andrea Macchia ciekawe spostrzeżenie, iż realgar jako substancja szczególnie wrażliwa na światło, powodujące sukcesywnie jego zmiany, może pełnić rolę swoistego „czujnika” dla systemów oświetleniowych wykorzystywanych w muzeach.

Bardzo ciekawym jest przedstawienie na jednej z końcowych stron podsumowujących rozważania na temat wpływu związków arsenu na paletę barw, wizualizacji ukazującej jak

mogłyby wyglądać badane ikony, gdyby nie doszło w nich do degradacji pigmentu arsenowego. Zamykając dysertację Autorka wskazała kierunki dalszych badań nad „pozornie niewidocznymi pigmentami” w zestawieniach barwnych. Zaleca stosowanie ich z wielką rozważą, również ze względu na toksyczność, szczególnie minerałów wtórnych.

3. Wyszczególnienie głównych osiągnięć naukowo-badawczych Doktorantki

Pracę oceniam bardzo wysoko pod względem merytorycznym. Dysertacja stanowi zbiór interdyscyplinarnych badań odnoszących się do ikon. W zakresie pracy doktorskiej wyczerpuje zagadnienie dotyczące związków arsenu w malarstwie ikonowym oraz analiz zjawiska w oparciu o wytypowaną przez Autorkę grupę dziewięciu ikon ze Zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie.

W niniejszej pracy Autorka dobitnie podkreśliła zasadę interdyscyplinarności zawodu konserwatora dzieł sztuki, zdobywając i wykorzystując wiedzę z zakresu: historii sztuki, technik i technologii malarstwa, kultury, chemii, fizyki i mineralogii. Finalnie potwierdzając postawioną przez siebie hipotezę.

Doktorantka usystematyzowała dotychczasową wiedzę na podjęty temat w oparciu o odpowiednio wytypowaną literaturę, badania instrumentalne i organoleptyczne, wczuwając się w estetykę zabytku. Wymagało to od Doktorantki ogromnego zaangażowania merytorycznego i czasowego. Pani Dominika przeprowadziła badania, pozwalające wyjaśnić przyczyny zmian aury pigmentu, charakteryzującego się żółtą farbą na kolor brudnokremowy. Pani Dominika w pełni wykorzystywała dane, jakie uzyskała z obserwacji wybranych obiektów oraz prawidłowo zinterpretowała wyniki przeprowadzonych badań. Pozwoliło to, przy zdolnościach analitycznych i manualnych Doktorantki, na odtworzenie warstw malarskich z zastosowaniem aury pigmentu wg fragmentów oryginalnych ikon. Poszerzyła badania stylistyczne i ikonograficzne. Odkrycia naukowe dotyczące wykorzystania związków arsenu w sztuce są w ciągłym rozwoju. Zakres tematu ujęty w dysertacji stanowi novum. Nie został jak dotąd przedstawiony przez żadnego badacza.

Wysoko oceniam kompleksowe analizy wiedzy zastanej wraz z krytyczną weryfikacją zawartych w nich danych. Paleta pełna barw w ikonach nowogrodzkich, po 1550 roku uległa pociemnieniu. Badaczka Nadieżda Miednikowa porównując brązy w nowogrodzkich ikonach XV-wiecznych oraz VI- i XVII-wiecznych odwołuje się do przyswojenia przez ikonopisarzy wiedzy zawartej w zachodnioeuropejskich traktatach malarskich. Polemizując z badaczką Doktorantka napisała, że nie zgadza się z tym stwierdzeniem, wskazując na bogactwo barw i asortymentu pigmentów używanych między innymi przez mistrzów antwerpskich, sugerując, iż przyczyny należy upatrywać gdzie indziej. Poddawała weryfikacji wiedzę zastaną, (uwzględniając rozwój technik diagnostycznych) z szacunkiem do swoich poprzedników i obiektywnym podejściem do faktów, co świadczy o zawodowej dojrzałości Doktorantki. Cennym jest przeprowadzenie badań empirycznych oraz testów starzeniowych na przygotowanych własnoręcznie przez Doktorantkę próbnikach. Poszczególne etapy pracy przy dziele badawczo-artystycznym, wykonała z należytą starannością, o czym świadczy bardzo dobry efekt końcowy. Wykonanie wymagało od Doktorantki znajomości tematu oraz

predyspozycji przynależnej profesjonalnemu artyście-konserwatorowi dzieł sztuki, technologowi oraz kopiście. Spośród różnych spoiw najszybszą degradację siarczków arsenu Autorka zaobserwowała w połączeniu pigmentu z naturalną emulsją żółtkową. Pigmentami najbardziej podatnymi na oddziaływanie siarczków arsenu i tworzenie się minerałów wtórnych są związki miedzi i ołowiu. Doktorantka wskazała na konkretne zmiany, przytaczając powstałe związki i ich wpływ na odbiór artystyczno-estetyczny dzieła.

Efekt kompleksu badań pozwolił na reinterpretację pierwotnej kolorystyki malowideł. Doktorantka opisała warstwy technologiczne ikon, podając fachowe, historyczne określenia na ich części składowe. Uzasadniła stwierdzenie, że obecny wygląd ikon, gdzie tła i nimby są barwy brunatnokremowej, odbiega od historycznego kanonu ikonograficznego. Potwierdziła hipotezę, iż przyczyną zmian wizualnych siarczku arsenu, którego użyto do malowania w celu imitacji złota, jest jego degradacja. Zawile jest identyfikowanie użytego przez artystę pigmentu zawierającego arsen, ponieważ długotrwałe procesy degradacji zmieniają jego wzór chemiczny, budowę wewnętrzną (niekiedy w obrębie jednego wzoru), właściwości i barwę oraz stopień krycia. Autorka wyjaśniła zawilosci recept i zaleceń przygotowywania farb z pigmentami arsenowymi w różnych szkołach ikonopisania. Wartość merytoryczna rozprawy polega na stronie badawczej (właściwym doborze materiałów i narzędzi badawczych) prowadzonej interdyscyplinarnie, kompleksowo, prawidłowej interpretacji wyników i wysunięciu trafnych wniosków, wprowadzając do obiegu naukowego nową wiedzę.

Uwagi

Recenzowana rozprawa doktorska zasługuje na publikację. Przed jej realizacją należy jednak wprowadzić autokorektę. Pojawiają się pomyłki typu lapsus clavis. Przytoczę dwie: nie *zółci* a *zółcieni* (s. 38); zamiast *Theodokos* powinno być *Theotokos* (s. 53).

Doktorantka zalicza żółtko do spoiw olejnych (s. 166). Jak wynika z kontekstu, Autorka chciała przekazać informację, że naturalna emulsja żółtkowa zawiera oleje. Proponowałabym jednak zwrócić uwagę na zapis.

Uważam, że w tekście na s. 101 nie chodziło o umbrę, ale o dodatek ochry do aury pigmentu, bowiem umbra nie podbija świetlistości barw, ale je gasi.

Należy ujednolicić zapis bibliograficzny, usunąć pozycje zdublowane (7) i uzupełnić o netografię, a w jej obrębie wpisać nielicznie brakujące daty dostępu.

Drobne lapsusy, jakie znalazły się w pracy, przy tak obszernym materiale, nie wpływają na moją ocenę całościową.

Wnioski końcowe

Autorka wskazuje na bogaty materiał źródłowy, którym posługuje się znakomicie. Praca jest poprawnie skonstruowana i opracowana redakcyjnie. Tekst jest przejrzysty, zgodny z normami techniki pisania naukowych rozpraw. Materiał ilustracyjny jest trafnie dobrany i stosownie opracowany. Zachowana jest nomenklatura fachowa dotycząca prac konserwatorsko-restauratorskich i techniczno-technologicznych oraz fizyko-chemicznych. Pomimo wielu poruszanych aspektów i pewnego rodzaju powtórzeń wymuszonych tematem, całość przedstawiona jest czytelnie. Poprawny układ odsyłaczy i klarowność przypisów sprawiają, że dysertację czyta się płynnie.

KONKLUZJA

W świetle przeprowadzonej analizy i oceny rozprawy doktorskiej pani Dominiki Tarasińskiej-Petruk, w kontekście przewidzianych prawem kryteriów wymagających spełnienia dla uzyskania stopnia naukowego doktora, należy stwierdzić, że kryteria te zostały spełnione. Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska pt. *Związki arsenu w malarstwie ikonowym. Analiza zjawiska w oparciu o grupę ikon z Muzeum Narodowego w Krakowie*, stanowi oryginalne rozwiązanie kilku ważnych problemów naukowych, powstających na tle interdyscyplinarnych badań stosowania pigmentów arsenowych w ikonach. Ponadto, analiza zawarta w pracy dowodzi pogłębionej ogólnej wiedzy teoretycznej Doktorantki w zakresie sztuki, zdolności manualnych, a także umiejętności prowadzenia samodzielnie pracy naukowej. **Pani mgr Dominika Tarasińsk-Petruk wniosła znaczący wkład naukowy do dziedziny i dyscypliny, którą reprezentuje.** Podsumowując, recenzowana praca spełnia wszystkie kryteria właściwe dla rozpraw doktorskich, spełnia warunki określone w art. 31 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789). Wniosuję zatem o przyjęcie rozprawy doktorskiej, dopuszczenie jej do publicznej obrony i kontynuowanie postępowania o nadanie tytułu doktora mgr Dominice Tarasińskiej-Petruk.

Danuta Stępien

podpis recenzenta